

323.5:356.33

VŠESTRANNÝM ROZVÍJENÍM ZDRAVOTNICKÉHO ZABEZPEČENÍ UPEVNĚOVAT MORÁLNĚ POLITICKÝ STAV VOJSK

(Některé otázky činnosti útvarového lékaře)

Podplukovník MUDr. Jan HES

Zdravotnické zabezpečení jako součást socialistické péče o člověka má v podmínkách naší lidové armády značný vliv na morálně politický stav vojsk.

Mezi úrovní zdravotnického zabezpečení a morálně politickým stavem vojsk existuje dialektický vztah: čím vyšší je úroveň zdravotnického zabezpečení, tím více se upevňuje morálně politický stav vojsk, který je základní podmínkou vysoké bojeschopnosti naší armády; naopak — čím vyšší je stupeň uvědomění vojsk, tím větší předpoklady jsou pro správné chápání zásad zdravotnického zabezpečení a pro jejich uskutečňování.

Zdravotnické zabezpečení zahrnuje široký okruh otázek. Vzhledem k cíli, kterému je tento článek určen, si rozdělíme celou problematiku na základní otázky, které mají rozhodující význam pro úroveň a další rozvíjení zdravotnického zabezpečení. Za tyto základní otázky považujeme:

1. Otázky odborné činnosti.
2. Otázky organizačního charakteru.
3. Přístup mas (jejich pochopení a účast) k otázkám zdravotnického zabezpečení.

Uvedené tři stránky neexistují ovšem izolovaně, nezávisle na sobě, ale ve vzájemném vztahu a podmíněnosti. Podle dané situace vystupuje

ta která do popředí, není však možné dopouštět zanedbání ani jediné z nich, aniž by se snížila úroveň zdravotnického zabezpečení.

Problematika těchto tří složek se dotýká:

- lékaře ve všech třech otázkách;
- velitelských a politických orgánů v druhých dvou;
- vojenských mas v bodu třetím.

Z tohoto rozdělení je zřejmé, že zdravotnické zabezpečení je netoliko vztah lékaře a nemocného, ale že jeho rozvíjení vyžaduje různé spolupráce všech velitelských, politických i zdravotnických orgánů i aktivního postoje mas. Dále je z tohoto rozdělení zřejmo, jak odpovědná a složitá je úloha útvarového lékaře v tom, aby zdravotnické zabezpečení bylo všestranně rozvíjeno vzhledem k soudobým požadavkům výstavby armády.

V článku chceme rozebrat zejména povinnosti lékaře vojenského útvaru při rozvíjení zdravotnického zabezpečení podle uvedených tří složek a ukázat, jak se útvarový lékař může a má podílet na upevňování morálně politického stavu vojsk.

1. V otázkách odborné činnosti

Vysoká odborná úroveň lékaře vojenského útvaru je důležitým předpokladem pro dobré zdravotnické zabezpečení. Správně organizovaná léčebná péče, kvalitní zákroky a dobré výsledky léčení vedou k důvěře vojáků k lékařům. Vědomí vojáka, že v případě nemoci či zranění se mu dostane kvalitního ošetření nebo léčení, má nepopíratelně kladný význam a vliv na jeho morální stav.

Odborná úroveň lékařů útvarů je vcelku dobrá. Provádění úkonů léčebné péče nečiní lékařům v podstatě žádných obtíží. To souvisí jednak s dobrou odbornou přípravou lékařů na vysoké škole, jednak i s tím, že tato činnost závisí jen na dvou činitelích — na nemocném a na lékaři. Léčebná složka činnosti útvarového lékaře je všeobecně a možno říci i tradičně uznávána i respektována všemi příslušníky útvaru.

Na druhé straně však často dochází k tomu, že odbornost lékaře je chápána (lékaři i veliteli) zúženě právě jen jako činnost léčebná, jako takzvaná „čistá odbornost“. Takovéto chápání odbornosti však již neodpovídá dnešním podmínkám. Čistá odbornost postačovala lékařům v buržoasní společnosti včetně vojenských lékařů naší předmnichovské armády, kteří si „odbyli“ povinnost k útvaru během pár hodin na ošetřovně a víc se o útvar nezajímali.

Odborností u lékaře vojenského útvaru dnes musíme rozumět jednotný celek léčebných, preventivních i organizačních opatření. To vyplývá jak z úkolů socialistického zdravotnictví vůbec, tak z konkrétních podmínek naší armády.

2. V otázkách organizačního charakteru

Aby zdravotnické zabezpečení mělo potřebnou kvalitu, musí se útvarový lékař podílet na jeho rozvíjení i v organizačních otázkách. Pod tímto pojmem rozumíme nejen organizační schopnosti

lékaře, ale především jeho politické kvality, jak je spjat s denním životem útvaru a jak se aktivně podílí na plnění hlavních úkolů bojové a politické přípravy, jak výchovně působí na velitelský sbor a jak usiluje o družnou spolupráci všech velitelských, politických i zdravotnických orgánů při řešení otázek zdravotnického zabezpečení.

Zkoumáme-li činnost lékaře útvaru z tohoto hlediska, vidíme, že zde existují nesrovnatelně větší nedostatky a potíže, než při činnosti léčebné. Příčinu toho je nutno spatřovat především v poměrně slabé ideologické vyspělosti lékařů. Jsou to znalosti marxismu-leninismu spíše teoretické, kterých mnozí v praktické činnosti u útvarů nedovedou použít. Část lékařů nemá například dostatečně ujasněno ani své poslání a svůj pobyt u útvaru chápe jako dočasný před odchodem do nemocnice. Většina lékařů vidí svůj úkol u útvaru vedle činnosti léčebné jen v oblasti dohlédací, poradní a navrhovací. (V těchto názorech je podporuje a utvrzuje mnoho velitelů.) V důsledku těchto neujasněností se málo přimykají k životu útvaru a nedostatečně poznávají prostředí, ve kterém působí.

Řada lékařů si dále dostatečně neuvědomuje, že mají plnit významné poslání veřejného a politického činitele. Úkoly lékaře vojenského útvaru jakožto veřejného a politického činitele jsou dány tím, že lékař je:

— občanem našeho státu, jemuž se dostalo vysokoškolského vzdělání;

— rovnocenným příslušníkem velitelského sboru a štábu útvaru;

— odborníkem, který u svého útvaru v odborných otázkách rozhoduje s konečnou platností.

Podívejme se podrobněji na úkoly, které z toho plynou pro lékaře útvaru.

Lékař jako občan státu s vysokoškolským vzděláním má řadu povinností vůči společnosti. Nemůže se uchýlovat do nějakého „odborného zákoutí“, ale musí se živě zajímat o události doma i v zahraniční politice, aktivně pomáhat při budování socialismu. To znamená zapojovat se nejen do takových organizací jako je ČSČK, ale i do nejrůznějších činností veřejně politické, kulturní apod. Lékař může významně pomoci v orgánech lidové správy, na úseku ateistické propagandy atd.

Takovouto práci budou lékaři nejen plnit své povinnosti vzdělaného občana státu, ale sami velmi mnoho získají — zvýší se jejich rozhled, nabudou zkušenosti zejména v práci s lidmi, což jistě přispěje i ke zkvalitnění jejich vlastní činnosti u útvaru.

Vojenský lékař u útvaru je dále rovnocenným příslušníkem důstojnického sboru a štábu. Tato skutečnost vyžaduje, aby se lékař neisoloval od ostatních důstojníků, nebudoval si nějaké „výsadní postavení“, ale plně se účastnil života útvaru jako ostatní příslušníci velitelského sboru. Tato účast se ovšem netýká pouze různých zaměstnání a školení. Jde o mnohem více: lékař

musí správně chápat vojenskou politiku strany, seznamovat se hluboce se základními dokumenty strany a vlády a aktivně přispívat k plnění všech úkolů, jež jsou těmito orgány ukládány.

Plněním svých povinností příslušníka velitelského sboru vojenský lékař jednak podstatně upevní své postavení u útvaru, jednak vytváří vhodné podmínky pro rozvíjení zdravotnické péče.

Při této příležitosti je nutno připomenout, že plnění uvedených povinností předpokládá i pomoc a podporu ze strany velitele a politického pracovníka. Lékaři přicházejí k útvarům na poměrně vysoké funkce bez praktických zkušeností. Připočteme-li k tomu ještě i tu okolnost, že ve výuce na vysokých školách existovaly a existují závažné nedostatky (zejména ve slabém sepětí výuky s praxí) i některé jiné momenty (poměrně nízká organizovanost v KSČ, přežívání starých názorů na postavení vojenského lékaře apod.), vidíme, že lékařům útvarů je třeba věnovat veškerou pozornost a péči. Toto se dříve dalo jen v malé míře. Např. usnesení PB ÚV KSČ o práci s mladými důstojníky nebylo zpravidla vztahováno na útvarové lékaře (zejména pro jejich vyšší fyzický věk i hodnost).

Lékař útvaru je dále specialistou. To znamená, že jako odborník má mít zásadní podíl na všech hlavních otázkách činnosti útvaru. Je nutné, aby všechny hlavní otázky činnosti útvaru vždy posuzoval a rozhodoval velitel, politický pracovník a lékař. Návrhy a posudky lékaře jsou nezbytné k tomu, aby bylo dosaženo splnění všech náročných úkolů bojové a politické přípravy bez ohrožení zdraví vojáků a naopak k tomu, aby byla udržena a zvyšována úroveň zdravotního stavu vojsk, jakožto předpokladu vysoké bojeschopnosti.

Povinností lékaře je dále vychovávat příslušníky velitelského sboru ve zdravotnických otázkách. Nejde tu jen o procvičování první pomoci, na což se, bohužel, dosud často tato výchova redukuje. Jde zejména o ujasňování zásadních otázek zdravotnického zabezpečení v míru i za války. Zkušenosti ukazují, že mnoho velitelů nechápe otázky zdravotnického zabezpečení správně. Zejména jsou nejasné zásady prevence. Pod pojem prevence většina velitelů rozumí jen dodržování základních hygienických a protiepidemických opatření. Kupř. boj proti úrazům nebo proti mimořádným událostem je veden především se zaměřením jen na techniku a na otázky hmotných škod a jen v malé míře je motivován zdravotnickými aspekty. U většiny štábů není věnována pozornost režimu práce a nečiní se opatření k předcházení nemocem, které jsou důsledkem špatného stylu práce (nemoci oběhového systému, zažívacího ústrojí, neurosy apod.). Není tajemstvím, že na základní preventivní opatření u vojáků z povolání (pravidelné pololetní prohlídky) se vesměs pohlíží jako na zbytečný a nezávazný úkol (i když uložený v rozkazu velitele), a účast zpravidla nikdy nedosahuje 100 %.

Podobných příkladů by bylo možno jmenovat celou řadu. Nebylo by však správné dělat na

základě těchto zkušeností zjednodušený závěr, že velitelé nemají dostatek dobré vůle nebo že záměrně brzdí rozvíjení zdravotnické péče. Takovýto závěr by totiž nepostihoval podstatu uváděných nedostatků, která tkví v tom, že dosavadní výchova a výuka velitelů ve zdravotnické problematice jak ve školách, tak na funkcích byla prováděna málo cílevědomě a málo intenzivně.

V současné době je proto úkolem lékařů vojenských útvarů, aby podstatně zintenzivnili svůj výchovný vliv na všechny příslušníky velitelského sboru, a to nejen pokud jde o důstojníky, ale především i na velitele družstev. Splnění tohoto úkolu má rozhodující význam pro další zvyšování úrovně zdravotnického zabezpečení. Je to úkol velmi složitý, jehož plnění bude vyžadovat úzké spolupráce lékaře nejen s velitelem útvaru, ale i s politickým pracovníkem, se stranickou organizací i s masovými organizacemi. Jedině tehdy, bude-li dosaženo družného úsilí všech velitelských, politických a zdravotnických orgánů, bude možno podstatně zvýšit i třetí složku zdravotnického zabezpečení — zdravotnické uvědomění vojenských mas.

Lékař ovšem nemůže dosáhnout úspěchu na tomto úseku bez pomoci shora. Je nutné, aby s tímto jeho „horizontálním“ působením šlo ruku v ruce působení „vertikální“, aby i nadřízení náčelníci zdravotnické služby ujasňovali na svém stupni zásadní otázky zdravotnického zabezpečení, aby tak bylo dosaženo plné jednoty postupu a názorů na všech stupních velení. Při tomto jednotném postupu se budou síly lékaře násobit se silami velitelského sboru.

3. Přístup mas k otázkám zdravotnického zabezpečení

V procesu rozvíjení socialistického zdravotnictví, jehož podstatou je prevence, jsou rozhodujícím článkem masy, jejich pochopení a aktivní účast. V současné době se otázky zdravotnického uvědomění vojenských mas dostávají do popředí. Úroveň zdravotnického uvědomění mas vojáků není na žádoucí úrovni. U mnoha útvarů zaostává i za nejzákladnějšími požadavky osobní a kolektivní hygieny. Kromě toho není dostatečně hluboké a vžitě, takže ve ztížených podmínkách (VVP, cvičení apod.) jeho vliv klesá. V důsledku toho jsou i preventivní opatření nejruznějšího druhu u vojsk málo efektivní.

Tyto nedostatky jsou dokladem rozporu mezi požadavky na stále se zvyšující péči o člověka a konkrétní situací. Protože je jich celý komplex, představují část vnějšího prostředí vojáka, jež nepříznivě ovlivňuje jeho morální stav. Protože mezi úrovní zdravotnického zabezpečení a morálně politickým stavem vojsk je dialektický vztah, dochází zhusta k vytvoření začarovaného kruhu: pokles morálně pol. stavu vede k zanedbávání zásad zdrav. péče, což se projevuje především poklesem hygienického standardu. Nízký hygienický standard — působí-li delší dobu —

znamená neútlulné, neradostné prostředí, jež zpětně působí nepříznivě na morální stav vojsk.

Pro zaostávání zdravotnického uvědomění vojenských mas se vyvinul takový stav, že u útvarů neexistuje takové veřejné mínění, které by jednoznačně porušování zásad zdravotnického zabezpečení samo odsuzovalo.

Potud některé příklady charakterisující situaci.

Odstranění uvedených nedostatků nestojí v cestě žádné objektivní a nepřekonatelné překážky. Ani vojenské masy — podobně jako u velitelských orgánů — nezanedbávají otázky zdravotnického zabezpečení z nějaké „zlé vůle“, ale především proto, že jejich výchova v tomto smyslu neodpoovídá požadavkům.

Kdo má tedy „vnášet“ zdravotnické uvědomění mezi vojenské masy?

Až dosud se na tomto úseku podílel s větší či menší intenzitou lékař útvaru s ostatním personálem zdravotnické služby. Tato činnost spočívala v provádění zdravotnické přípravy a v organisování zdravotnické osvěty, zčásti i v individuálním ovlivňování vojáků lékařem. Velitelské orgány stály zpravidla stranou této výchovy.

Ukazuje se, že toto ovlivňování zdravotnického uvědomění vojenských mas je nedostatečné. I když bude lékař v denním styku s vojáky, bude znát jejich problémy a bude mít k masám vojáků správný vztah, nikdy nebude sám s to dosáhnout takového stupně zdravotnického uvědomění mas, jak to vyžadují soudobé podmínky. Vztah mas ke zdravotnickým otázkám musí být pěstován a vytvářen komplexně všemi příslušníky velitelského sboru počínaje a velitelem

útvaru a veliteli družstev konče. Úkolem lékaře je, aby na základě svých znalostí a konkrétních poznatků ovlivňoval správně zaměření této výchovy a sám se na jejím provádění také intenzivně podílel. Čili — aby byl ve vztahu k masám nejen jako léčící lékař, ale i jako veřejný a politický činitel.

Závěr

Rozebrali jsme některé otázky činnosti lékaře vojenského útvaru při rozvíjení zdravotnického zabezpečení v úzkém vztahu k morálně politickému stavu vojsk.

Ukázali jsme, že správné organisování a rozvíjení zdravotnického zabezpečení významnou měrou napomáhá zvyšovat morálně politický stav vojsk.

Abyste úroveň zdravotnického zabezpečení útvarů odpovídala plně současným požadavkům výstavby armády, je zejména nutné dosáhnout, aby masy vojáků správně chápaly zásady socialistického zdravotnictví a aktivně je uskutečňovaly zejména v oblasti preventivní péče. Proto je třeba dosáhnout, aby výchova mas vojáků byla prováděna jednotně a se zaměřením i na zdravotnické otázky všemi příslušníky velitelského sboru.

Rovněž velitele bude nutno intenzivněji seznamovat a ujasňovat jim zásadní otázky zdravotnického zabezpečení.

Abyste lékaři vojenských útvarů vyrovnali se svými úkoly při zvyšování morálně politického stavu vojsk a tím i bojové připravenosti armády, musí všestranně plnit své poslání veřejného a politického činitele.